

Gatubelysning som brottsförebyggande åtgärd på offentliga platser

Evidensbaserad vägledning och beslutsstöd

Regional brottsförebyggande samordnare
Länsstyrelsen Blekinge

Annie Lees
annie.lees@lansstyrelsen.se
010 – 224 0112

Evidensbaserad vägledning och beslutsstöd

Denna skrift ger svar på hur belysning på offentliga platser kan användas som brottspreventiv åtgärd, samt vilka typer av brott som kan förebyggas utifrån en forskningsmanställning som gjorts av Brå 2021: *Effectiveness of street lightning in preventing crime in public places*.¹

Rekommendationen är att förbättrad gatubelysning bör användas för att minska brottsligheten på offentliga platser och att det kan användas som enskild åtgärd för att uppnå en minskning i antalet brott. Särskilt effektiv är gatubelysning för att minska antalet egendomsbrott på offentliga platser, såsom inbrott, skadegörelse och stölder. Dock är insatsen inte effektiv mot våldsbrott i offentlig miljö.

Mörker på offentliga platser kan både bidra till att personer känner sig otrygga och samtidigt skapa gynnsamma förutsättningar för vanliga brott såsom skadegörelse och stölder (inklusive cykelstölder och stölder ur fordon). Förbättrad belysning används ofta lokalt som preventiv åtgärd mot flera olika typer av brott och även för att förebygga otrygghet.

Med en ökad kunskap om hur belysning kan förebygga brott och vilka brott som kan förebyggas, ökar också förmågan att fatta kostnadseffektiva beslut i det lokala brottsförebyggande arbetet.

Ny forskning om gatubelysning

Flera nya studier om gatubelysningens brottsförebyggande effekter på offentliga platser har genomförts de senaste åren vilket har skapat ett nytt kunskapsläge inom området. Ett förnyat intresse för att utvärdera belysning som brottspreventiv insats går hand i hand med utvecklingen inom belysningsteknologin och en ökad användning av olika typer av belysning som brottsförebyggande åtgärd. Därför har Brå valt att uppdatera sin tidigare systematiska översikten ifrån 2008- *Improved Street Lighting and Crime Prevention*² med flera nya studier och publicerat en ny uppdaterad översikt 2021- *Effectiveness of street lightning in preventing crime in public places*.³ Sammanlagt består den systematiska översikten av 21 högkvalitativa studier. De 21 studierna som använts i översikten är genomförda i USA (12 st), UK (7st), Brasilien (1st) och Sydkorea (1st). Inga svenska studier ingår i översikten.

De studier som ingår i översikten skulle möta följande kriterier:

1. att gatubelysning var den huvudsakliga interventionen,
2. att den implementerades på offentliga platser,

¹ [Effectiveness of Street Lighting in Preventing Crime in Public Places - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

² https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800023686/2008_improved_street_lighting.pdf

³ [Effectiveness of Street Lighting in Preventing Crime in Public Places - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

3. att insatsens effekt mättes genom minskning/ökning i antalet brott på platsen,
4. att utvärderingen var av god metodologisk kvalitet,
5. att antalet brott var fler än 20 innan gatubelysningen sattes upp på både experimentplatserna (platser där belysning infördes) och kontrollplatserna (platser där belysning inte infördes).

Gatubelysning som brottsförebyggande åtgärd på offentliga platser

Slutsatsen av de 21 studierna är att gatubelysning är en effektiv insats för att motverka brott i offentlig miljö. Gatubelysning leder till en säkerställd 14 %-ig minskning av brott på experimentplatser (platser där gatubelysning införts) jämfört med jämförbara kontrollplatser (där belysning inte införts).

Störst effekt visades i studier där man mätte både brottsförekomsten på dagen och natten (18 % minskning). Mindre effekt visades i studier som bara mätte brottsförekomsten på natten (3 % minskning). Detta resultat visar att gatubelysning minska antalet brott på platser där de införs både dagtid och nattetid, med något större effekt under dagtid.

Effektivt för att förebygga egendomsbrott

Gatubelysning på offentliga platser är effektivt för att förebygga egendomsbrott⁴. Med egendomsbrott menas stöld eller förstörelse av en enskild persons egendom, utan att offret hotas om eller utsätts för våld. Till egendomsbrott (property crime som det benämns i översikten) hör inbrott och stöld samt skadegörelse, mordbrand och bedrägeri⁵⁶.

Inte effektivt för att förebygga våldsbrott

Våldsbrott minskade inte enligt studierna på de offentliga platser när gatubelysning infördes, varken under dagtid eller nattetid.

På vilket sätt förebygger gatubelysning brott?

Gatubelysningens brottsförebyggande effekter på offentliga platser förklaras av en ökning av att både den informella sociala kontrollen och den sociala sammanhållningen på platsen ökar, genom mer effektiv användning av gatorna. Samtidigt som investeringar för att förbättra grannskapets förutsättningar skapar ökad tillit till det konventionella samhället. Detta i sin tur kan både förändra invånarnas och potentiella förövares uppfattningar, attityder och beteenden på platsen till det positiva. Då gatubelysning har en brottsförebyggande effekt både dagtid (då det är ljust) och kvällstid (då det är mörkt) kan effekten inte i samma utsträckning förklaras med att den ökar den formella övervakningen av platsen eller att skapar en avskräckande effekt hos potentiella förövare.

⁴ [förmögenhetsbrott | SO | svenska.se](#) Samma definition används för egendomsbrott och förmögenhetsbrott.

⁵ [Property Crimes | National Institute of Justice \(ojp.gov\)](#)

⁶ [brottsbalken](#) 8,9 och 12 kapitlet

En kostnadseffektiv åtgärd

Gatubelysning visade sig också vara en kostnadseffektiv åtgärd enligt översikten. Fem studier visade att besparingen i kostnader för brott var mellan 2- 6 gånger högre än kostnaden för belysningen i sig under första året. Om belysningen betalas av under en 20 års-period, blir den beräknade besparingen någonstans mellan 8–74 gånger större än kostnaden för belysningen.

En åtgärd som inte socialt exkluderar olika grupper

Förbättrad belysning är den insats med övervakningseffekter som, i jämförelse med kamerabevakning, väktare/ordningsvakter och att skapa privata ytor dit allmänheten inte har tillträde, är minst exkluderande för olika grupper och som har minst negativ social effekt. Därför rekommenderas insatsen även utifrån dessa aspekter framför mer exkluderande insatser.

Fler studier behövs

Fler studier behövs för att kunna avgöra om belysningens brottförebyggande effekter sprider sig till intilliggande områden, om de brott som belysning förebygger förflyttar sig till andra platser och hur kostnadseffektiv belysning är på olika typer av brott. Tre studier visade att de brott som förebyggts av gatubelysning inte förflyttas till andra platser och två studier visade att gatubelysningens brottförebyggande effekter sprids sig till intilliggande platser. Dock är detta underlag för litet för att dra några långtgående slutsatser. Studierna visar inte heller om effekterna av gatubelysning är långvariga eller om de minskar över tid.

Tack!

Stort tack till Brottförebyggande rådet och översiktens författare för att ni tillgängliggör forskning inom det brottförebyggande området till beslutsfattare och praktiker. Det gör stor skillnad i det lokala brottförebyggande arbetet!